

UDK 811.163.6'373.7:81'374

Kaja Dolar

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani in Université Paris Ouest Nanterre La
Défense, MoDyCo

KOLABORATIVNI SLOVAR *RAZVEZANI JEZIK*

V zadnjih petnajstih letih smo priča razcvetu t. i. kolaborativnih slovarjev, ki jih na spletu piše širše bralstvo. V naši študiji preučujemo delovanje, obliko in posebnosti kolaborativnih slovarjev, ki sodijo na področje participativne leksikografije. Pod drobnogled smo vzeli *Razvezani jezik – Prosti slovar žive slovenščine*. Podrobneje se posvečamo analizi vsebine kolaborativnih slovarjev.

Ključne besede: kolaborativni slovar, metajezik, leksikalna semantika, leksikologija

In the last fifteen years we have witnessed a proliferation of the so-called collaborative dictionaries, which have been compiled online by a broader audience. The present paper analyzes functioning, form, and peculiarities of collaborative dictionaries in the context of participatory lexicography. The author examines *Razvezani jezik – Prosti slovar žive slovenščine* [*The Tongue Untied—A Free Dictionary of the Living Slovene Language*], which is varied in its content and rich in its linguistic inventions. Most attention is devoted to the analysis of selected linguistic phenomena that affect the very content of collaborative dictionaries, e.g., the topic of proper names, which leads to the broader issue of metalanguage and its forms in the entries of collaborative dictionaries.

Keywords: collaborative dictionary, proper name, metalanguage, lexical semantics, lexicology

1 Uvod

Hiter napredek tehnologije in možnosti, ki jih ponuja, botrujejo razcvetu t. i. skupnostnih oziroma kolaborativnih slovarjev. V nasprotju z elektronskimi in internetnimi slovarji, ki so pravzaprav enojezični razlagalni slovarji, objavljeni tudi na spletu, je bistvo kolaborativnih slovarjev v tem, da jih sestavlja širša publika. Geselske članke lahko na spletu prispevajo vsi, brez napotkov ali cenzure, saj so kolaborativni slovarji del t. i. participativne leksikografije.

V naši študiji se bomo posvetili delovanju in obliki kolaborativnih slovarjev, pod drobnogled pa bomo vzeli *Razvezani jezik, Prosti slovar žive slovenščine* (www.razvezanijezik.org). Podrobneje bomo analizirali geselske članke in način delovanja ter opisali nekatere posebnosti, ki *Razvezani jezik* ločijo od drugih (tujih) tovrstnih kolaborativnih slovarjev.

Analiza izbranih gesel nam bo omogočila vpogled v vlogo, ki jo imajo lastna imena v procesu lingvističnih inovacij, v nadaljevanju bomo obravnavali še metajezik, ki je za geselske članke bistvenega pomena, v kolaborativnih slovarjih pa ima specifično vlogo.

2 Razvezani jezik – kolaborativni slovar

Tako leksikografi kot drugi jezikoslovci so se do sedaj razmeroma malo ukvarjali s samo obliko in delovanjem kolaborativnih slovarjev, zato bo tu podrobneje predstavljen prvi slovenski kolaborativni slovar *Razvezani jezik*, *Prosti slovar žive slovenščine*. Kot nakazuje že samo ime, gre za slovar, ki je na spletu dostopen vsem in ki ga lahko prosto piše kdorkoli, brez pravil, izbiranja in cenzure. Najprej bomo na kratko opisali zgodovino slovarja, nato pa delovanje spletne baze in obliko geselskih člankov.

2.1 Zgodovina *Razvezanega jezika*

Slovar *Razvezani jezik* je dostopen na naslovu www.razvezanijezik.org. Ideja zanj se je porodila v *Društvu za domače raziskave* in leta 2004 je bil objavljen na umetniškem strežniku *Skylined*. Sprva je bil zasnovan kot frazeološki slovar, toda izkazalo se je, da so ga uporabniki polnili z najrazličnejšimi vsebinami. Urednica Alenka Pirman je tako spoznala, da pravzaprav nastaja prvi prosti slovar žive slovenščine. Med 2004 in 2007 je približno 500 različnih avtorjev prispevalo 1300 člankov. Število vnosov je postopoma naraščalo, danes pa slovar obsega preko 4200 gesel.¹

Uporabniki imajo možnost, da preverijo pomen določene besede, prav tako pa lahko prispevajo nova gesla oz. geselske članke. Videti je, da je prav zato *Razvezani jezik* še posebej dragocen, saj omogoča, da se v leksikalno bazo shranjujejo neologizmi in nove besede. V zgodovini slovenskega jezika se govorcem prvič ponuja takšna možnost – uporabniki lahko polnijo leksikalno bazo s slengovskimi in narečnimi izrazi, izposojenkami, besednimi igrami ipd., skratka z »vsakodnevno govorico, ki odseva tudi odklone od kodificiranega« (DOBROVOLJC in JAKOP 2011: 13); jezik je opredeljen kot igra, kar nakazuje distanco do jezikovne tradicije. V tem smislu se zdi, da je rešena zagata povprečnega slovarja, »ki se malo in slabo ozira na govorce in govorke« (STABEJ 2009: 115). Večina geselskih besed so prevzeti izrazi s še ne ustaljeno rabo v slovenščini, pri precej izrazih je poudarek na njihovi preneseni rabi, upoštevana je raba v rekih, pregovorih, kletvicah; značilnost slovarja so fonetični zapisi. Gesla prihajajo tako iz tradicije kot iz popularne kulture, iz sveta politike, športa, zabave ipd.

Prvi poskus sistematizacije dobljenega gradiva sega v leto 2006, ko je nastala elektronska publikacija *Razvezani snopčič*. Leta 2007 je izšel tudi knjižni izbor z naslovom *Razvezani jezik*, opremljen z ilustracijami Vasje Lebariča. Ob izidu knjige so bile objavljene številne recenzije, obvestila in intervjuji z urednicama, pri čemer ne moremo spregledati dobrega sprejema pri novinarjih. Tudi sicer je *Razvezani jezik* sorazmerno odmeven: občasno se pojavlja v člankih in komentarjih v kontekstu tematike e-knjig in e-slovarjev pa tudi problematike avtorskih pravic (t. i. licenciranje). Pojavlja se v različnih blogih ter na socialnih omrežjih in sicer predvsem v kontekstu določene jezikovne teme. Zelo redko je *Razvezani jezik* uporabljen v političnem kontekstu kot vir oziroma dokaz, da je neka beseda razširjena.

Razvezani jezik nastopa tudi kot vir in referenca v znanstvenih člankih, a z enkrat razmeroma redko. Med največje uspehe lahko štejemo dejstvo, da nekateri

¹ Maj 2014.

šolski učbeniki navajajo primere in *Razvezani jezik* kot vir ter spodbujajo uporabnike (učence) k soustvarjanju spletne baze.² Posebno pobudo pa so prevzeli pri Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša pri ZRC SAZU, ko so *Razvezani jezik* vključili v korpus *Nova beseda*.

Razvezani jezik gre v korak s časom: ponuja aplikacijo za t.i. pametne telefone, prav tako pa lahko avtorji prispevajo geselske članke preko Twitterja. Ob deseti obletnici projekta *Razvezani jezik* je načrtovana nova knjižna izdaja, ki bo tokrat urejena tematsko. Celotna spletna baza je bila prenesena na nov strežnik, prav tako pa so v pripravi tudi novosti in izboljšave v delovanju slovarja.

2.2 Delovanje spletne baze kolaborativnega slovarja

Skupnostni oziroma kolaborativni slovarji delujejo po enakih načelih kot skupnostna enciklopedija Wikipedija. Uporabniki lahko sodelujejo na dva načina: bodisi vnesejo nov geselski članek bodisi dopolnijo starega, pri čemer starejših prispevkov ni mogoče izbrisati, mogoče je le dodati nov del. Ker gre za kolaborativni slovar, se gesla stalno spreminjajo, kar je sicer značilno za spletni diskurz, ki je vselej dinamičen in podvržen spremembam (Marcoccia 2003).

V večini spletnih kolaborativnih slovarjev se razlage nizajo druga za drugo ali bolje: druga nad drugo, saj so novejši prispevki na vrhu, starejši prispevki pa pod njimi. Če odpremo posamezno geslo, imamo torej neposreden vpogled v celotno zgodovino urejanja gesel. Vsak prispevek lahko vodi v nove objave, ki jih lahko prispevajo avtor ali drugi uporabniki, kar lahko razumemo kot »pogovor brez prekinitev« (Goffman 1987). Prav to razmerje med obstoječim besedilom in novimi prispevki tvori dialoško zgradbo slovarskih sestavkov.

The screenshot shows two entries from the Urban Dictionary. The first entry, numbered 3, is for the word "cancel". It includes a definition: "To cancel is to kill someone." and a quote: "Put the gun down. You don't have the balls to cancel me". It is attributed to "erotic69" from September 16, 2005. Below the text are icons for social media (Twitter, Facebook, and a plus sign) and a bar showing 26 likes and 22 comments. At the bottom of this entry is a button that says "Buy 'cancel' mugs & shirts" with a right-pointing arrow. The second entry, numbered 4, is for the word "Cancel" and has the definition: "When one party states something and the other party disagrees and thinks its out of this world." It also features a microphone icon and a star icon.

Primer 1: Urban dictionary.

² Na spletu: http://www.s-sers.mb.edus.si/gradiva/w3/slo8/013_stalne_bz/stalne_nove_naloge_2.html.

Posebnost *Razvezanega jezika* je v shranjevanju prejšnjih oziroma starejših in različnih geselskih člankov. Te se denimo v *Urban dictionary* nizajo druga za drugo, v *Razvezanem jeziku* pa se različice shranjujejo po načelu »wiki« (kot v Wikipediji), kar pomeni, da imamo vpogled v starejše različice v posebnem zavihku, imenovanem »zgodovina«, in se ne nizajo zaporedno pod samim geslom. Uporabniki imajo možnost, da izbrišejo starejšo verzijo (ki se shrani v zgodovini) in predlagajo novo, ki se pokaže neposredno pod geslom. Toda študije primerov kažejo, da se le redki avtorji odločijo za popolnoma nov sestavek; povečini ohranijo starega, ki ga dopolnijo v več stopnjah. V naslednjem primeru je pisanje potekalo v dvanajstih fazah, kar pa je razvidno šele iz zavihka »zgodovina«:

MONA

1) Mona je v pozitivnem smislu odštekana človek.

Primer: Ma je kje še kršna utršana mona al so vsi zategnjeni?
Slednji mi delajo škifo!

Ma ti si mona!

2) Mona je lahko tudi žaljivka, psovka.

3) Mona je negativen izraz, vsekakor ne pozitiven, izhaja iz Italijanščine in pomeni ženski spolni organ - vagina. Ma si mona je enako kot da rečeš ma si pizda.

Primer 2: Mona.

History of MONA

Starejše Novejše

- ● 2011-08-26 08:50:02 ... 193.41.35.43
- ● 2011-03-30 01:13:35 ... um-sd04-810.uni-mb.si
- ● 2011-03-24 22:21:11 ... BSN-61-98-148.dial-up.dsl.si
- ● 2011-03-24 22:20:31 ... BSN-61-98-148.dial-up.dsl.si
- ● 2010-10-31 17:31:54 ... internet-178-58-4-130.narocnik.mobitel.si
- ● 2010-01-20 18:03:08 ... 93-103-80-229.dynamic.dsl.t-2.net
- ● 2010-01-14 09:07:47 ... BSN-182-130-171.dial-up.dsl.si
- ● 2009-05-15 13:30:44 ... vpn.audax.si

Prikazi celoten spispek (12 vnosov)

Izračunaj razlike

Changes by last author:

Spremenjeno:

2) Mona je lahko tudi žaljivka, psovka.

2) Mona je lahko tudi žaljivka, psovka.

3) Mona je negativen izraz, vsekakor ne pozitiven, izhaja iz Italijanščine in pomeni ženski spolni organ - vagina. Ma si mona je enako kot da rečeš ma si pizda.

Primer 3: Mona/zgodovina.

Kot rečeno, se ob odpiranju posameznega gesla na spletu časovnica ne pokaže; večfazno pisanje sestavka ostane skrito. Toda videti je, da želijo nekateri avtorji eksplicitno prikazati posamezne stopnje, kar rešujejo na različne načine. Starejši in novejši del članka lahko grafično (z ločili ipd.) ali kako drugače ločijo (datumi zapisov, podpis ipd.). V tem primeru so neposredno vidne različne faze pisanja. V naslednjem prispevku, v katerem pride dialoška struktura neposredno do izraza, se je avtor poslužil rubrike »pripomni«, kjer lahko uporabniki komentirajo posamezna gesla oziroma njihov pomenski del. V njem je ohranil tudi starejše zapise.

kosmatulja/pripomni

Izraz znan že v sedemdesetih letih, ko so nekatere punce (končno!) odkrile škarje in Gillette. "Ona je še kosmatulja..." v nasprotju z obrito. Velja tudi za tiste, ki imajo še kocene pod pazduho.

EDIT

Izraz ni nastal 11.4.2008 saj smo ga uporabljali že vsaj 10 let nazaj.

EDIT o2

ja itak..2008 je šu izraz že mimo.

EDIT o3

Moram fprašat ... Zakaj pa 11. 4. 2008? :) A pred tem niso ble kosmate?

UREJANJE o4

kolikor vem, ga dr. kapetan Mark (Artur Štern) že dolgo uporablja. Ne vem pa, če je na njegovem zel. zrasel

Primer 4: Kosmatulja/pripomni.

Čeprav je morda sprva videti, da so starejši prispevki v *Razvezanem jeziku* težje dostopni (ker niso neposredno izpostavljeni in se nahajajo se v zavihku »zgodovina«) kot v nekaterih drugih kolaborativnih slovarjih (kjer se starejše različice izpišejo neposredno pod geslom), pa daje prav to piscem večjo svobodo. Ti se sami odločajo, ali želijo različne faze pisanja zabeležiti tudi eksplicitno in na kakšen način bodo to storili. Poleg tega pa ima *Razvezani jezik* še eno posebnost, saj lahko pisci poleg pisanja novega članka in dopolnjevanja starega ustvarijo tudi samo geselske iztočnice kot nekakšne predloge za bodoče članke.

2.3 Leksikografska zgradba geselskih člankov

Z leksikografskega stališča so geselski članki v razlagalnih slovarjih sestavljeni iz štirih večjih delov: glave, zaglavja³, pomenskega dela (razlage z ilustrativnim gradivom) in gnezda, vsebujejo pa lahko tudi podgesla. V glavi geselskega članka sta geslo ali iztočnica, njegove osnovne oblike in slovnični kvalifikator, ki označuje besedno vrsto. Zaglavje vsebuje ostale kvalifikatorje, podatke o intonaciji in poseb-

³ SP navaja tudi termin oglavje, ki združuje glavo in zaglavje (2001: 213).

nostih gesla. V pomenskem delu je razlaga gesla, ki je lahko polno pomenska oz. funkcijska, nepolna ali posredna. Glede na to, ali je beseda eno- ali večpomenska, je razlaga razčlenjena na pomenske oddelke, ki so označeni z arabskimi števkami, podpomene pa ločuje znak //. Sledi ilustrativno gradivo, ki z zgledi – citati ali iztržki (abstrahiranimi zvezanimi) – dopolnjuje pomensko razlago. Geselski članek ima lahko tudi gnezdo, v katerem je zbrano posebno gradivo: v frazeološkem gnezdu preneseno rabljene zveze, reki, pregovori ipd. in v terminološkem gnezdu strokovni izrazi. Ponekod ob koncu članka najdemo še stilno-plastne kvalifikatorje, ki povedo, v katerih zvrsteh ali vrstah besedila se obravnavana slovarska iztočnica uporablja. Poleg tega poznamo še pomenske, terminološke, ekspresivne, časovno-frekvenčne in intonativne kvalifikatorje, ki se lahko pojavijo na različnih mestih v slovarskem sestavku. Gre za nekakšno klasično obliko geselskih člankov, ki se seveda razlikuje od slovarja do slovarja (SSKJ 1994: XXI–XXVII, SP 2001: 213–31).

Spletna baza *Razvezanega jezika* je zastavljena nekoliko drugače: poleg iztočnice ima pisec na voljo eno skupno polje, ki ga uredi po lastni presoji, zaradi česar so članki heterogeni.⁴ Vsem geselskim sestavkom je skupno geslo in pomenski del (obstajajo pa tudi »škrbine«, pomanjkljivi vnosi), od pisca pa je odvisno, kaj in koliko gradiva vsebuje članek. Kompleksnost in zaporedje elementov v pomenskem delu nista vnaprej določena in sta prepuščena piscu. Najpogosteje se pojavljata razlaga in ilustrativno gradivo; srečujemo oba primera, tako razlaga-primer rabe kot primer rabe-razlaga. Tu so še drugi elementi, ki se pojavljajo povsem arbitrarno: etimologija oziroma nastanek besede, podatki o intonaciji in izgovorjavi, sinonimi (ki jih uvajajo besede *sinonimi*, *sopomenke* ali pa so navedeni prosto; ločujejo jih vejice ali podpičja), vir, različni kvalifikatorji se pojavljajo razmeroma redko, najdemo pa tudi kazalke, ki napeljujejo na druge iztočnice (*glej tudi* ali pa je hiperpovezava neposredno navedena). Tudi vrstni red je povsem poljuben: elementi se lahko pojavijo na začetku, na koncu, med razlago in primerom oziroma primerom in razlago, med posameznimi pomeni ali med primeri.

Čeprav »za večino leksike velja, da je večpomenska« (VIDOVIČ MUHA 2013: 207), hierarhija pomenov pri večpomenskih besedah v kolaborativnih slovarjih ni vedno jasna, pomeni pa niso nujno razporejeni po običajnem vrstnem redu (preneseni pomeni so občasno navedeni pred dobesednimi). Kadar gre za vezani sestavek, se le-ti pojavljajo v besedilu in niso grafično ločeni med seboj. Pri ločevanju pomenov na pomenske oddelke se pisci poslužujejo različnih načinov: uporabljajo rimske ali arabske številke (ki jim lahko sledi pika, zaklepaj ali oboje), male ali velike črke (ki jim sledi bodisi zaklepaj bodisi pika), grafično raznolike alineje ali pa so navedeni v novi vrstici. Dodatni pomeni so včasih zapisani v oklepajih.

Razlaga najpogosteje neposredno sledi iztočnici. V nasprotnem primeru jo bodisi uvedejo izrazi kot *pomeni*, *nekdo*, *ki ...*, *izraža*, *je*, *beseda*, *ki ...*, *označuje*, *se rabi*, *uporabljam*, *Xreče/uporablja* ipd. bodisi znaki kot so - => ali pa se razlaga nahaja v oklepajih za primerom. Kar zadeva ilustrativno gradivo, lahko primeri rabe neposredno sledijo razlagi (ki jih občasno uvaja z dvopičjem) ali so od nje grafično ločeni (v posebni vrstici), lahko pa se tudi nahajajo v enojnih ali dvojnih narekovajih, v okro-

⁴ Nekateri tuji kolaborativni slovarji imajo dve ločeni polji, ki sta posebej določeni za razlago in primer rabe, kar verjetno izhaja iz skrbi za strukturiranost člankov.

glih ali oglatih oklepajih, v krepkem ali ležečem tisku. Ilustrativno gradivo lahko uvajajo grafično različno označene alineje (kot denimo > - •) ali pa besede kot *primer*, *npr.* ali *uporaba* (ki jim sledi dvopičje). Vsi naštetih postopki se poljubno kombinirajo med seboj, ni pa nujno, da je primer rabe kakorkoli posebej zaznamovan.

Potrebno je ponovno opozoriti na heterogenost (pa tudi občasne pomanjkljivosti) znotraj posameznih člankov, ki je rezultat večstopenjskega pisanja, saj pisci ne sledijo nujno principom, ki so veljali v prejšnjih stopnjah pisanja. V primeru *fasnga* se v prvi fazi pisanja razlaga začne z veliko začetnico in konča z ločilom, ilustrativno gradivo je v narekovajih in poševnem tisku, medtem ko je v drugi fazi navedena le sopomenka, primeri rabe pa so v običajnem tisku.

fasnga

včasih tudi *fasunga-fasunga*

1. Velik nakup za dlje časa.

"Prišla je plača, gremo po *fasngo*."

"*Trgovine bodo dlje časa zaprte, zato je pametno da gremo po fasngo.*"

2. okrov

"Dej s fazenpriferjam probi, če je kej štroma u *fasng*."

"Za to žarnco mora bit pa drzga *fasnga*."

Primer 5: *Fasnga*.

Nekateri geselski članki so zelo bogati in vsebujejo skoraj vse zgoraj naštete dele, od kvalifikatorjev do pomenskih oddelkov, drugi pa so bolj skopi in navajajo zgolj enega od pomenov ali primer rabe. Velike razlike izhajajo iz dejstva, da gre za kolaborativni slovar, ki ga ne piše ekipa leksikografov oz. jezikoslovcev, temveč množica uporabnikov spleta, ki nimajo nujno jezikoslovnega znanja in geselske članke sestavljajo povsem prosto.⁵

Prispevki so anonimni, zato se zastavlja vprašanje legitimnosti in verodostojnosti, kar je metodološki problem. Potrebno je poudariti, da ne gre vedno za prikaze zgolj realno razširjene rabe, ampak tudi za enkratno pojavljanje določene besede (*hapax*). Da bi bili slovarski sestavki verodostojnejši, nekateri pisci uporabljajo citate, ki so pogosto v narekovajih ali miselno povzemajo vir, ki ga navedejo ob koncu članka (najdemo tako znanstveni način citiranja kot pomanjkljive zapise). Kot potrditev verodostojnosti občasno navajajo časopisje, leposlovje, video posnetke, spletne vire ali povezave s socialnimi omrežji in drugimi spletnimi stranmi. Geslo *esmeralda* ponuja kar tri različne povezave:

⁵ Oblika geselskih člankov v obeh izdanih delih, tako prve, elektronske verzije, kot kasneje izdane knjižne oblike, je plod uredniških odločitev. Urednici Alenka Pirman in Inge Pangos sta se odločila, da dopolnita izbrana gesla: v knjižni izdaji najdemo sistematično navedene slovnične kvalifikatorje (besedna vrsta in sklanjatev oziroma spregatev pri pregibnih vrstah). Prav tako najdemo zvrstne oziroma stilne oznake (*žargon*, *sleng*, *slabšalno* ipd.) in sopomenke, ki jih uvajata kazalki *tudi* in *blizu*. V dani raziskavi obravnavamo le spletni vir.

esmeralda

ljubkovalno ime za stavbo *Gospodarske zbornice* v Ljubljani

Ambiciozna zgradba arhitektov Sadar in Vuga je rasla sočasno s priljubljenostjo *Esmeralde*, žajfnice o "pepelki s konca drugega tisočletja". *Esmeralda* je imela zelene oči, zbornica pa zelene šipe ...

Primer 6: *Esmeralda*.

Poleg navajanja virov pri pisanju razlag nekateri pisci opisujejo tudi prvo pojavitev besede – kdo, kdaj, kje in v kakšnih okoliščinah jo je prvič uporabil, pa tudi kako se je beseda nato širila. Zaradi pogostosti uporabe se zdi, da postopki, kot so navajanje virov, spletne povezave in opis nastanka, pripomorejo k večji verodostojnosti zapisov.

Navkljub metodološkim dilemam in morebitnim pomanjkljivostim je potrebno *Razvezani jezik* razumeti predvsem kot socialni pojav, kot kolaborativni slovar in prostor, kjer se oblikujejo nove diskurzivne prakse. S tega vidika je *Razvezani jezik* pomemben vir, zelo bogat in izredno kompleksen, obenem pa se moramo zavedati, da je »jezikovna analiza, ki ima za izhodišče leksiko, [...] neizogibno zaznamovana s svojimi specifikami« (ŠORLI 2013: 437).

3 Lastna imena v *Razvezanem jeziku*

V *Slovenskem pravopisu* najdemo delitev lastnih imen na imena bitij (osebna, veroslovna in bajeslovna imena, alegorične poosebitve, imena prebivalcev, živalska imena), zemljepisna imena (naselbinska in nenaselbinska) in stvarna imena (pomenske skupine stvarnih imen) in sicer z ozirom na veliko oz. malo začetnico in v kontekstu slovenjenja lastnih imen (prevedena, podomačena, nepodomačena). Glede na obliko ločimo eno- in večdelna lastna imena (SP 2001: 10–16, 23–27).

Podrobneje lastna imena in njihovo vlogo v slovenski leksikografiji analizira Vidovič-Muha, ki izpostavlja trojni pomen leksemov: denotativni slovarski pomen, ki ga »definiramo z zbirom pomenskih sestavin«, konotativni »je vedno spremljevalni, denotativnemu pomenu dodan«, kategorialni slovarski pomen pa »je slovnični in besedotvoren«. Če je »leksem kot slovarska enota določen z denotativnim pomenom«, je posebnost lastnih imen ta, da so za razliko od ostalih leksemov določena samo s kategorialnim slovarskim pomenom, saj »poimenujejo eno, čeprav ne posamezno; kot taka so pomensko prepoznavna v besedilu«. Uvrščamo jih med besedilne aktualizatoje (VIDOVIČ MUHA 2013: 92–93, 202–07).

V naši raziskavi nas bodo zanimala lastna imena v glavi geselskih člankov, torej lastna imena v iztočnicah. SSKJ lastnih imen ne vsebuje, saj gre načeloma za neslovarske jezikovne prvine, edina izjema so lastna imena, ki se uporabljajo v prenesenem pomenu ali v stalnih besednih zvezah (1994: XX). Posebnost kolaborativnih slovarjev je, da vključujejo tudi lastna imena; lastna in stvarna imena so torej med seboj popolnoma pomešana. Veliko začetnico pri lastnih imenih v *Razvezanem jeziku* pogosto zamenja mala začetnica, ker vsi internetni pisci teh slovarskih gesel ne

poznajo pravopisnih pravil. Velika začetnica ni zanesljiv kriterij za ločevanje med lastnimi in stvarnimi imeni (PATERNOSTER 2011: 33), niti za našo analizo ni bistvena, zato se k temu problemu ne bomo več vračali, prav tako ne bomo obravnavali slovničnih in pravopisnih napak.

V geslih *Razvezanega jezika* se lastna imena pojavljajo na tri različne načine:

- lastno ime;
- lastno ime v besedni zvezi;
- izpeljanka iz lastnega imena.

Kar zadeva lastna imena v geslih, najdemo v spletni bazi največ antroponimov in toponimov. Mednje sodi tudi naslednji primer:

Balkan - geografsko

1. gorovje v Bolgariji

2. publicistično tudi poimenovanje Balkanskega polotoka = ozemlja, ki ga omejujejo reke Soča, Idrojca, Ljubljanska, Sava in Donava ali črta ki spaja točko izliva Soče in izliva Donave

Primer 7: Balkan – geografsko.

Prava lastna imena, kot v zgornjem primeru, so v *Razvezanem jeziku* sorazmerno redka. Pisec je posebej zabeležil, da gre za geografsko ime, ne pa za preneseni pomen, kot je »nered, razsulo, brezvladje«, ki se nahaja v lastnem članku, naslovljenem preprosto *balkan*. Poleg standardnega lastnega imena, ki je pravzaprav v manjšini, najdemo v tej kategoriji tudi precej vrstnih poimenovanj iz lastnih imen, kar ponazarja primer *bambi*.

bambi

Bambi (ekspresivna oblika je lahko tudi bambuzel) je prikupno dekle manjše oz. drobne rasti, zato pa zelo nežnega obraza in velikih, zvedavih oči.

Primer 8: Bambi.

Večina sestavkov z vrstnimi poimenovanji iz lastnih imen ne omenja prvotnega referenta (v danem primeru srne Bambi), temveč opisuje zgolj preneseno rabo (»prikupno dekle velikih, zvedavih oči«), bralci pa morajo izpeljavo dognati. Gre za metaforičen proces, ki na osnovi analogije zbliža dve različni enciklopedični domeni. Interpretacija poteka preko analogije, ki se vzpostavi med prvotnim referentom lastnega imena in referentom v dani komunikacijski situaciji; v tem primeru lastno ime »ne zaznamuje več posameznega, ampak lastnost, značilnost, ki je motivirala na posameznem področju karkoli presežno« (VIDOVIČ MUHA 2013: 93). Redkeje sta v geselski članek vključeni obe poimenovanji, prvotno in preneseno, kot denimo pri *esmeraldi*.

V *Razvezanem jeziku* v geslih poleg lastnih imen najdemo tudi sintagme z lastnimi imeni. Prav v tem se kolaborativni slovarji močno razlikujejo od klasičnih, ki ta-

kšnih gesel načeloma ne vsebujejo. Za te sintagme je značilen semantičen (pomenski) transfer, interpretiramo pa jih v bloku, kot celoto (REY 2002: 182–84); gre za pomenske prenose, ker »med motivirajočim in motiviranim pomenom ni mogoče vzpostaviti razmerja pomenske vsebovanosti – nad-/podpomenskosti« (VIDOVIČ MUHA 2013: 208). Ta kategorija je v *Razvezanem jeziku* najpogostejša in združuje zelo različne fenomene, tako s formalnega kot z vsebinskega vidika. Vloga lastnih imen v tovrstnih sintagmah je najpogosteje metaforična, prenos poteka od enega k več referentom: lastna imena so »motivatorji frazeološkega pomena, a ob tem izgubijo referenco s posameznim, kar je osnovna funkcija lastnega imena« (JAKOP 2012: 55).

imeti doma Petro Majdič

občasno pasti v luknjo

Brin (3 leta): *Mami, a veš, da ima moja prijateljica Nika doma*

Petro Majdič?

Mami: ?

Brin: *Ah, nič, včasih v luknjo pade.*

Primer 9: Imeti doma Petro Majdič.

Tretja kategorija lastnih imen nakazuje na jezikovno inovativnost. V primeru izpeljank iz lastnih imen so gesla rezultat raznovrstnih morfoloških in sintaktičnih preobrazb, največkrat pa gre za dodajanje predponskih in priponskih obrazil. Nastane nova beseda, v kateri lahko lastno ime še prepoznamo, pomen pa se spremeni. Interpretacija je možna le preko prvotnega referenta lastnega imena. Ta kategorija je izredno bogata, posebej veliko novosti je s političnega področja.

skanglan

1. Koruptivna ali drugače kazensko ovadena politična oseba, ki s za vsako ceno oklepa oblasti, a je politično mrtva.

2. Poražen, politično obubožan lik.

3. Nekdo, ki je politično propadel. Gotof lik.

Še ostalo:

"kanglerjevati" - občevati z narodom v glavo

"prikanglal sem zraven" - zaposlil me je župan

"kanglerjevina" - mestna občina

"dobiti kanglo" - pridobiti gradbeno dovoljenje

"zakanglati" - potrošiti iz budžeta

"odklanglati" - spizditi na dopust. pod hitno!

"kanglanje" - lokalne volitve

"kangleroid" - umsko prizadeti član mestnega sveta z opravljeni viličarskim izpitom

"skanglati" - dvigniti ceno dobavitelju

"kanglerstein" - uvoženi kitajski granit za mestne trge okoli Pohorja

"kangla" - ženska na občini

"puna kangla" - gotof si

Primer 10: Skanglan.

Prav tematika lastnega imena pa nas napeljuje k širšemu problemu metajezika, ki se mu bomo podrobneje posvetili. Zanimale nas bodo njegove pojavne oblike, mesto pojavljanja in vloga pri zgradbi geselskih člankov.

4 Metajezik

Pojem »metajezik« se na eni strani nanaša na metalingvistične razlage, izjave, na drugi pa na metalingvistično rabo samih besed (vseh besednih vrst), kjer se označenec nanaša na jezik in jezikovni kod. Metalingvistične besede so tako besede, ki se v svojem pomenu ali v enem od svojih pomenov nanašajo na sam jezik. Vsako besedo lahko torej uporabimo metalingvistično (AUROUX 1979: 5, REY-DEBOVE 1978: 29). Problem metajezika je bil dolgo predmet logike in filozofije, pozneje pa tudi lingvistike, kar je za našo obravnavo še posebej pomembno.

4.1 Vloga, pojavljanje in oblike metajezika

Največji preboj v lingvistiki je naredil Jakobson, ki je metajeziku pripisal eno od šestih funkcij jezika in mu s tem v shemi komunikacije zagotovil posebno mesto. Pozneje je veliko prispevala Rey-Debove, ki je med prvimi preučevala metajezik naravnih jezikov. Njuna skupna točka je reflektivnost jezika kot temeljna jezikovna praksa. Jakobson poudarja, da metajezik ni samo stvar jezikovne znanosti, temveč je del vsakdanje komunikacije, uporaba metajezika pa je nujna za normalno delovanje jezika (JAKOBSON 1963: 53–53, 217–18).

Rey-Debove je naredila korak dlje v isti smeri in se podrobneje ukvarjala z »metalingvističnimi besedami« in semiotično, semantično in sintaktično analizo metajezika. Opozarja na bistveno razliko med znanstveno-didaktičnim metajezikom, ki je delno formaliziran in za katerega imamo simbole in veljavne aksiome, in pa običajnim metajezikom, ki se ga poslužuje uporabnik jezika (REY-DEBOVE 1978: 22, 1979: 15). Slednjemu je v svojih analizah posvetila še posebno pozornost in izdelala natančne tipologije.

Podobno Culioli ločuje metalingvistično dejavnost, ki je formalna, namenjena opazovanju, in epilingvistično dejavnost, ki je spontana in nastane kot komentar h govoru. Pojavlja se v obliki parafraz in razlag, ki so predmet lingvističnega raziskovanja (CULIOLI 1974: 53–54, 72–75). V to miselno tradicijo se umešča tudi Julia s svojo »teorijo naravne semantike«, ki ji postavlja nasproti leksikografski metajezik (Julia 2001), v podobni smeri pa Authier-Revuz podrobneje analizira avtonimičnost diskurza, njegovo raznovrstnost in način delovanja. Opozarja na pojem »metadiskurzivnosti«, ki se v nasprotju z metajezikom ne nanaša na lingvistični kod in jezik nasploh, temveč na govorčev lasten diskurz in sodi med oblike spontanega metajezika (AUTHIER-REVUZ 2012: 36).

Vsem navedenim teorijam je skupno, da v različnih teoretskih okvirih in z različnimi pojmovni aparati ločujejo med znanstvenim in »laičnim« ali spontanim metajezikom. Med temeljne oblike spontanega metajezika sodijo razlage, za katere je značilno določeno semantično razmerje, bodisi ekvivalenca bodisi specifikacija.

Preučujemo jih lahko tudi glede na učinek, ki ga proizvedejo. Potrebno je omeniti še komentarje, saj »ima jezik – za razliko od drugih sistemov – možnost, da komentira samega sebe« (GARDES-TAMINE in PELLIZZA 1998: 99): metalingvistični komentar se nanaša na jezik kot kod, metadiskurzivni na sogovorčevo izjavo oziroma na že obstoječi govor, metaenonciativni komentar pa na govorčevo lastno izjavljanje (AUTHIER-REVUZ 2012: 35–39). Ti komentarji so navadno izrečeni s posebno intonacijo in prozodijo, kadar so zapisani, pa se lahko nahajajo med narekovaji, v oklepajih, v poševnem tisku ipd. (NIKLAS-SALMINEN 2003: 62, GARDES-TAMINE in PELLIZZA 1998: 102). To naslovnika prisili, da se vrne k določeni besedi, a ne pomeni nujno ponovne interpretacije (STEUCKARDT 2003: 8–9).

Slovarji so sami po sebi znanstveni metajezik *par excellence*, saj je njihova funkcija posredovati informacije o jeziku, o obstoječih besedah, njihovih rabah, pomenih, posebnostih ipd., metajezik pa je »učinkovito orodje za pomensko razčlemba in določanje pomenskih razmerij« (TROBEVŠEK DROBNAK 2007: 314). Prav posebej pa je metajezik pomemben za analizo kolaborativnih slovarjev, saj se tu problem metajezika zastavlja na povsem drugačen način: v njem se prepletata tako znanstveni kot spontani metajezik. V nadaljevanju se bomo osredotočili na različne oblike metajezika v *Razvezanem jeziku*.

4.2 Metajezik v *Razvezanem jeziku*

Pri kolaborativnih slovarjih je problem metajezika kompleksen zaradi več razlogov: pojavne oblike metajezika so raznolike, njegovo pojavljanje je nesistematično in ni poenoteno, kar seveda lahko pojasnimo s temeljnim delovanjem kolaborativnih slovarjev, za katere je značilno veliko število avtorjev, ki praviloma niso leksikografi. Posebej pa je potrebno izpostaviti, da se znanstveni in spontani metajezik prepletata. Prav zato je vreden posebne obravnave, ki pa prinaša številne zagate.

Glavna težava izvira iz dejstva, da geselski članki v spletnih bazah niso urejeni na enak način kot v klasičnih slovarjih. Kot smo že omenili, spletna baza poleg iztočnice ponuja eno prosto polje, za katerega se pisec sam odloči, s katerimi elementi ga bo izpolnil in v kakšnem zaporedju si bodo le-ti sledili. *Razvezani jezik* ne predvideva ločevanja na razlago, primer rabe in druge metajezikovne podatke (podatke o intonaciji, slovnične in stilne kvalifikatorje ipd.), tako da se le-ti sledijo v poljubnem vrstnem redu in se med seboj prepletajo. Raznovrstne oblike metajezika v *Razvezanem jeziku* lahko strnemo v tri skupine:

- slovnični kvalifikatorji in slovarski zaznamki;
- metajezik v razlagah;
- metadiskurzivni in metaenonciativni komentarji.

Eksplisitne oblike metajezika najdemo predvsem v prvih dveh kategorijah: v poimenovanih posameznih delov geselskega članka (*izgovorjava, uporaba, sopomenke* ipd.), slovničnih kvalifikatorjih (*samostalnik, glagol* ipd.) in razlagah (najpogosteje jih uvajajo metalingvistični izrazi, kot so: *pomeni, je, izraža, nekdo, ki ..., se uporablja, se reče* ipd.). Kvalifikatorji se sicer pojavljajo razmeroma redko, za razliko od klasičnih slovarjev pa niso nujno formalizirani ali okrajšani, temveč prosto opisani:

fakof

tudi: fakof jebi se!

Fakof je beseda številnih, ali bolje rečeno, skoraj neomejenih pomenov. Izjemno pomembno je, kako se besedo naglaša, ter kako dolgi so izrečeni samoglasniki. Če poudarimo "o" ali še posebej zategnemo "f" na koncu besede, se njen pomen popolnoma spremeni.* Poznavalci, ki s to besedo znajo pravilno operirati, lahko z njo povedo in dorečejo pravzaprav skoraj vse. Predvsem ima beseda izjemno uporabno vrednost pri pogajalskih prijemih v moški družbi.

Beseda fakof ima še en točno določen pomen, in sicer pomeni starejši izraz za pijačo, katere osnovni sestavini sta pivo in tonik (danes se tej pijači v nepoznavalskih krogih reče »pir s švepsom«). Naročanje te pijače zna biti izjemno zanimivo in zabavno. Ko pride natakar in te vpraša, kaj si želiš, mu kratko in odrezavo odvrneš: »Fakof«!

* Moja osebna izkušnja je, da "fakooof" s širokim in nekako zateglim, malo nosnim o (način govora deluje malce zdolgočaseno) rabijo predvsem ženske, ko oponašajo kake finoče (mlajša generacija seveda).

Primer 11: Fakof.

Kot je razvidno iz primera *fakof*, so geselski članki lahko napisani povsem poljudno, posamezni deli niso posebej strukturirani, vrstni red informacij ni predpisan. Oblike metajezika v primeru kvalifikatorjev in drugih slovničnih informacij niso vedno strogo znanstvene, pogosto so bližje spontanemu metajeziku. Ta pa pride še bolj do izraza pri t. i. metalingvističnih komentarjih, ki so velika posebnost kolaborativnih slovarjev. Lahko jih ločimo v dve skupini. Pisec lahko komentira lastno pisanje; tovrstni komentarji se najpogosteje nanašajo na določeno definicijo ali rabo, v njih pa pisci izražajo svoje odobravanje ali odklanjanje, navdušenje, dvom ipd.

BABENBERG

opis gruče žensk, ki se vedno (hehetajoče se) prikažejo skupaj ter vse počno istočasno in izjemno usklajeno.

Mišljeno nežno karajoče, baje tudi ljubkovalno (a ne verjamem).

Primer 12: Babenberg.

V primeru *babenberg* pisec s komentarjem »a ne verjamem« nakazuje distanco do lastne izjave »mišljeno nežno karajoče«. Prav tako pa lahko pisci komentirajo tuje oziroma že obstoječe geselske članke. V svojih komentarjih lahko izrazijo strinjanje ali nestrinjanje, informacije dopolnijo, postavijo vprašanja drugim piscem ipd. Obe vrsti komentarja se lahko pojavita v samem besedilu (*BABENBERG*), v opombi znotraj članka (*fakof*) ali pa v rubriki »pripomni«, kot v naslednjem primeru:

cntntn/pripomni

Dve zadevi:

1. Za besedi sntntn in cntntn sta vnešena dva identična članka. To najbrž ni zaželjeno, en od njiju bi moral biti zgolj povezava na drugega.
2. Čmrlnj ni najdaljša slovenska beseda brez samoglasnikov, kot trdi članek, temveč je to za črko daljša beseda vzbrst. Posledično morda nima smisla opletati s to posebnostjo cntntna, ker gre za povsem izmišljen izraz z namerno neuporabo samoglasnikov.

Primer 13: Cntntn/pripomni.

Za metajezik v *Razvezanem* jeziku so značilne številne posebnosti: v nasprotju z razlagalnimi slovarji, kjer so posamezni deli geselskega članka ločeni, se tip informacij in z njimi povezan metajezik v kolaborativnih slovarjih nahajajo v poljubnem vrstnem redu in se med seboj prepletajo. Vrstni red informacij je popolnoma prost in odvisen od posameznega pisca. Prav tako lahko en stavek vsebuje več različnih informacij (slovnične, stilne itd.). Bistvena razlika je tudi v tem, da se v kolaborativnih slovarjih prepleta tako znanstveni kot spontani metajezik oziroma da v njih poleg metajezika najdemo tudi epijezikovne ali metadiskurzivne rabe. Poleg metajezikovnih izrazov v razlagah in kvalifikatorjih med najzanimivejše sodijo metadiskurzivni komentarji, ki se nanašajo na že obstoječi zapis, in metaonciativni komentarji, ki se nanašajo na piščev lastni članek; oboji kažejo na piščevo distanco do danih razlag. Prav zaradi slednjega bi lahko rekli, da je metajezik v *Razvezanem jeziku* v primerjavi z obstoječimi razlagalnimi slovarji bogatejši, čeprav je manj strukturiran in nesistematičen.

5 Zaključek

V naši študiji smo se posvetili kolaborativnim slovarjem, njihovem delovanju in posebnostim v primerjavi z enojezičnimi razlagalnimi slovarji. Glavna njihova posebnost je, da jih pišejo uporabniki spleta z vseh vetrov in ne (zgolj) jezikoslovci oz. leksikografi. Avtorji so torej številni, pisanje slovarskih gesel pa ne predpostavlja posebnega jezikovnega znanja. Podrobneje smo se posvetili slovenskemu kolaborativnemu slovarju *Razvezani jezik*, ki je nastal leta 2004 in danes šteje 4200 gesel. Deluje po načelu »wiki« in se v nekaterih pogledih močno razlikuje od tujih kolaborativnih slovarjev. Poleg bogate spletne baze se bo lahko kmalu pohvalil z že drugo knjižno izdajo. *Razvezani jezik* je izredno bogat z neologizmi in posledično zanimiv z vidika jezikovnih inovacij (formalni neologizmi). Prav tako najdemo v njem veliko prenesenih pomenov in novih pomenov sicer že ustaljenih leksemov (semantični neologizmi, PRUVOST in SABLAYROLLES 2003: 10). Če je bila do sedaj uporabna vloga slovarjev v slovenski leksikografski tradiciji zapostavljena (STABEJ 2009: 115), se zdi, da bi lahko *Razvezani jezik* prinesel preobrat.

Lastna imena so obravnavana nesistematično, kar je logična posledica tega, da slovar piše množica anonimnih piscev. Podrobneje smo analizirali njihove oblike: v geslih se nahajajo tako sama kot v sintagmah in izpeljankah, kjer imajo lastna imena ključno vlogo pri jezikovnih inovacijah in kažejo na veliko kreativnost v slovenskem jeziku. Poimenovanja iz lastnih imen s pomenskim prehodom v vrstno občnoimenskost so v *Razvezanem jeziku* najpogostejša, analogija pa največkrat ni eksplicirana in predpostavlja samostojno interpretacijo metaforičnega procesa.

Tudi metajezik je v kolaborativnih slovarjih zastopan na poseben način. Od klasičnih slovarjev, ki vsebujejo t. i. znanstveni metajezik, se razlikujejo po tem, da kolaborativni slovarji vsebujejo tudi številne oblike spontanega metajezika (t. i. epi-jezikovne oz. metadiskurzivne rabe). Oblike metajezika v *Razvezanem jeziku* so raznolike, njihovo pojavljanje je nesistematično in ni poenoteno, kar seveda pojasnjuje temeljno delovanje kolaborativnih slovarjev. Metajezik se tako pojavlja v obliki kvalifikatorjev, razlag, parafraz in metajezikovnih komentarjev. Slednji so še posebej zanimivi, saj po eni strani nakazujejo piščevo distanco, po drugi je prav metajezik eden od nosilcev dialoške strukture geselskih člankov.

VIRI IN LITERATURA

- Sylvain AUROUX, 1979: Catégories de Métalangages. *Histoire, Épistémologie, Langage* 1/1. 3–14.
- Jacqueline AUTHIER-REVUZ, 2012: *Ces mots qui ne vont pas de soi: Boucles réflexives et non-coïncidences du dire*. Pariz: Lambert-Lucas.
- Antoine CULIOLI, 1974: *Pour une linguistique de l'énonciation: Formalisation et opération de repérage*. Pariz: Orphys.
- Helena DOBROVOLJC in Nataša JAKOP, 2011: *Sodobni pravopisni priročnik med normo in predpisom*. Ljubljana: ZRC SAZU.
- Joëlle GARDES-TAMINE in Marie-Antoinette PELLIZZA, 1998: *La construction du texte: De la grammaire au style*. Pariz: Armand Colin.
- Velemir GJURIN, 1986: K začetkom slovenskega slovaropisja. *Slavistična revija* 34/4. 365–92.
- Erving GOFFMAN, 1987: *Façons de parler*. Pariz: Minuit. (*Forms of Talk*, 1981).
- Roman JAKOBSON, 1963: *Essais de linguistique générale*. Pariz: Minuit.
- Nataša JAKOP, 2012: Normativni vidik apelativizacije v frazeologiji – anomalija ali jezikovna igra? *Učjenje zapiski Tavričeskogo nacional'nogo universiteta imeni V. I. Vernadskogo, Serija Filologija, Social'nye komunikacii* 25/2. 50–55.
- Catherine JULIA, 2001: *Fixer le sens? La sémiotique spontanée des gloses de spécification de sens*. Pariz: Presses Sorbonne Nouvelle.
- Michel MARCOCCIA, 2003: La communication médiatisée par ordinateur: Problèmes de genres et de typologie. Prispevek na konferenci Journée d'études: les genres de l'oral (Université Lumière – Lyon 2, 18. 4. 2003).

Alenka PATERNOSTER, 2011: *Lastno ime in prevajanje: Magistrsko delo*. Filozofska fakulteta UL: A. Paternoster.

Jean PRUVOST in Jean-François SABLAYROLLES, 2003: *Les néologismes: Que sais-je?* Pariz: PUF.

Alain REY, 2008: *De l'artisanat des dictionnaires à une science du mot: Images et modèles*. Pariz: Armand Colin.

Josette REY-DEBOVE, 1979: *Sémiotique*. Pariz: PUF.

--, 1978: *Le métalangage: Étude du discours sur le langage*. Pariz: Armand Colin.

Slovar slovenskega knjižnega jezika, 1994. Ljubljana: DZS.

Slovenski pravopis, 2001. Ljubljana: ZRC SAZU.

Marko STABEJ, 2009: Slovarji in govorniki: kot pes in mačka? *Jezik in slovstvo* 54/3-4. 115–38.

Agnès STEUCKARDT in Aino NIKLAS-SALMINEN (ur.), 2003: *Le mot et sa glose*. Aix-en-Provence: PUP.

Mojca ŠORLI, 2013: Jezikovna in funkcijska zvrstnost v leksikalni podatkovni zbirki: kvalifikator ali pomenski opis? *Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve)*. Ur. A. Žele. Ljubljana: ZIFF (Obdobja, 32).

Frančiška TROBEVŠEK DROBNAK, 2007: O pojasnjevalni in uporabni vrednosti teorije o univerzalnih prapomenih in naravnega semantičnega metajezika. *Razprave II. razreda* 20. 307–24.

Ada VIDOVIČ-MUHA, 2013: *Slovensko leksikalno pomenoslovje*. Ljubljana: ZIFF.

Le Dictionnaire de la Zone. Splet. Ogled 8. Maja 2014.

La Parlure: Le dictionnaire collaboratif du français parlé. Splet. Ogled 8. maja 2014.

Razvezani jezik: Prosti slovar žive slovenščine. Splet. Ogled 8. maja 2014.

Urban Dictionary. Splet. Ogled 8. maja 2014.

Tina ŽAGAR PERNAR in Tatjana LOTRIČ. Stalne besedne zveze. Projekt Slovenščina. Srednja elektro-računalniška šola. Splet. Ogled 8. maja 2014.

SUMMARY

The rapid progress of technology and the possibilities it offers has enhanced the proliferation of the so-called collaborative dictionaries. As opposed to electronic or internet dictionaries which are ultimately classical dictionaries available on-line, collaborative dictionaries are based on collaborative authorship. They are compiled by a larger audience, the on-line entries can be contributed by anybody, without instructions or censorship. The present paper examines the functioning and form of collaborative dictionaries, with a focus on *Razvezani jezik jezik – Prosti slovar žive slovenščine [The Tongue Untied—A Free Dictionary of the Living Slovene Language]* (www.razvezanijezik.com).

Collaborative dictionaries have not been the subject of scientific investigation, there are no attempts of their description or analysis. Hence in the first part, the author analyzes the functioning, the form of entries, and some specific features that distinguish *Razvezani jezik* from other (foreign) collaborative dictionaries. The main common feature stems from the fact that collaborative dictionaries are compiled by internet users of various backgrounds and not (merely) by linguists or lexicographers. No specific linguistic knowledge is required from the numerous authors that compile the entries. *Razvezani jezik* is very rich in neologisms and hence interesting in terms of linguistic innovation (formal neologisms). It also abounds with metaphorical meanings and new meanings of existing formulations (semantic neologisms). *Razvezani jezik* was founded in 2004 and now includes 4200 entries; in addition to the rich internet base it will soon produce the second book publication.

The paper further analyzes some special linguistic phenomena characterizing the content of collaborative dictionaries. First it tackles the problem of proper names, which is in itself complex and difficult to sort out. The author examines the way in which proper names are treated differently than in classical dictionaries. The main difference is that in classical dictionaries proper names are physically separated from other entries, while in *Razvezani jezik* entries are mixed. Their inclusion and treatment are not systematic, which is a logical consequence of a collective authorship. Looking at the form of proper names, one can see that in some entries they appear alone, in others in locutions and derivatives where proper names play a key role in linguistic innovation, displaying a great creativity of Slovene. With respect to the reference, a classical proper name is often accompanied by a metaphorical name that does not refer to the original referent but depends on the linguistic context, i.e., the analogy between the two enables interpretation. Metaphorical names are the most frequent manifestation of proper names in *Razvezani jezik*. The analysis of selected entries provides an insight into the complexity of this phenomenon, the place of proper names in the general nomenclature, and the process of linguistic innovation.

The topic of proper names leads to the broader issue of metalanguage, which plays a key role in all normative linguistics, i.e., in both grammars and dictionaries. Jakobson lists metalanguage as one of the six functions of language and thus ascribes to it a special role in the communication model. 'Metalanguage' refers on the one hand to metalinguistic definitions, descriptions, explanations, propositions, and on the other hand to metalinguistic use of words (of all classes), where the signified refers to language and its code. Meta-linguistic words are thus those words whose meaning or one of their meanings refers to language itself, but one has to bear in mind that every word can be used in metalinguistically. Dictionaries are metalanguage *par excellence*, since their function is to convey information about language, its existing vocabulary, usage, meanings, special characteristics, etc. Metalanguage is particularly significant in collaborative dictionaries where it functions quite differently. It is very diverse, its use is not systematic and uniform, which is a function of the collective authorship of non-professional lexicographers. In the entries, metalanguage appears in various forms both in the head (qualification) and in subentries, and especially in the explanatory part, where it assumes various forms in explanations, illustrative material, examples, the usage in context and in the so-called nest. Some-

times one can find style qualifications. Metalanguage in *Razvezani jezik* also has a special role as the bearer of a dialogical structure of entries, and these examples are particularly interesting.

It seems that a new chapter is being written in linguistics, since collaborative dictionaries are part of the so-called participative lexicography. *Razvezani jezik* occupies a very special place in it. Its content is rich and diverse, the linguistic phenomena it treats are very complex. The reliability of some entries and their usage may be questionable, but *Razvezani jezik* should be considered a sociolinguistic phenomenon and examined as such.